

ਮਾਂ ! ਮੈਂ ਚੱਲਿਆਂ.... ਫੋਨ ਕੱਟਦਿਆਂ ਹੀ ਪੁੱਤ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਖੰਡਨਾਕ ਕਦਮ

ਕੌਮੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ
ਸਮਰਾਲਾ ਤੋਂ ਇਕ ਨੁਹ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਸਮਰਾਲਾ ਤੋਂ ਇਕ ਨੁਹ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਸਮਰਾਲਾ ਤੋਂ ਇਕ ਨੁਹ ਅਪ੍ਰੈਲ

ਮਾਂ! ਮੈਂ ਚੱਲਿਆਂ.... ਫੋਨ ਕੱਟਦਿਆਂ ਹੀ ਪੁੱਤ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਖੰਡਨਾਕ ਕਦਮ। ਮਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ੋਕਤ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੱਬੂ ਨਾਮਕ ਠੱਕੇਦਾਰ ਕਲ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ

ਮਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ੋਕਤ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੱਬੂ ਨਾਮਕ ਠੱਕੇਦਾਰ ਕਲ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ

ਮਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ੋਕਤ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੱਬੂ ਨਾਮਕ ਠੱਕੇਦਾਰ ਕਲ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ

ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਕ 20 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਇਰਵਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੀਲੀ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ, ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਨਮਨੀ ਫੋਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਠੱਕੇਦਾਰ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਂਦਿਆਂ ਕਾਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਮਿਤਕ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਠੱਕੇਦਾਰ ਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਭੁੱਟਿਆ, ਮੈਂ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ

ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਸੀ। 20 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਇਰਵਾਨ

NAME CHANGE
I. SANJAY KUMAR CHOUHARY S/O LATE SH. LAXMAN CHAUDHARY Permanent R/O Parsauni Khirodhar, Sitamarhi, Bihar-843325 and Presently Residing at Plot No. B-20, Second Floor, Datta Garden, Baprola Vihar, Najafgarh, New Delhi-110043. declare that name of mine has been wrongly written as SANJAY CHOUHARY in my minor daughter namely SHIWANGI CHOUHARY aged 17 years in her 10th class Marksheet. The actual name of mine is SANJAY KUMAR CHOUHARY, which may be amended accordingly.

NAME CHANGE
I. DEEPAK KUMAR VERMA S/O PARTAP SINGH resident of H.No.16, Tara Nagar Main Kakrola Road, Kakrola, South West Delhi, Delhi-110078 have changed the name of my minor daughter SHREYA ALIAS SHREYA VERMA aged 13 years, and she shall hereafter be known as SHREYA VERMA.

NAME CHANGE
I. HASINA BEGAM KHAN W/O SALIM IQBAL KHAN R/O TAURU ROAD, MARIA MANJULI SCHOOL, ARAVALLY COLONY, NUH, MEWAT, HARYANA-122107 have CHANGED MY NAME TO HASINA BEGAM FOR ALL PURPOSE.

NAME CHANGE
I. ASHISH KUMAR SINHA S/O KHA-GEN CHANDRA SINHA R/O House No. 67, Alipur Road, Near Kasturi Ram College, Kureni, North West Delhi, Delhi - 110040, declare that name of my wife and my minor Daughter has been wrongly written as PINKI SINHA and ANUGYA SINHA in my minor Daughter namely ANUGYA aged 16 year in her 10th Class Educational Documents. The actual name of my wife and my minor daughter are PINKI KUMARI and ANUGYA, which may be amended accordingly.

NAME CHANGE
I. Sushma D/O Shambu Prasad Dharamna W/O Vinod Kumar R/O B-6 Police Colony Mandir Marg New Delhi 110001 Have changed my name to Sushma Badola for all future purposes.

NAME CHANGE
I. Sansara Amrut Narayan father of No.458089H Rank-Hav Name Sansara Ravindra Amrit residing at VDI, Deoli Pravera, Tehsil - Rahuri, District.Ahlyanagar, Maharashtra-413716 have changed my name from Sansara Amrut Narayan to Amrut Narayan Sansara vide affidavit dated 15.07.2025 executed before Notary Public, Delhi.

NAME CHANGE
I, NO-17007475L Rank-NK Name-JITENDRA GANGWAR S/O LATE NIRANJAN LAL GANGWAR R/O WARD NO-11, MOHALLA GYASPUR, NEAR BANGALI BABA MANDIR, BILASPUR, PILIBHIT, UTTAR PRADESH-262201 have changed my minor son's name from DAKSH GANGWAR to YASH GANGWAR for all future purposes vide Affidavit Dated 05/09/2023 before Notary Public, Delhi.

NAME CHANGE
I, MOGHAL FATIHA BAIG WIFE OF JC-335017L Rank-NB/SUB Name-MOGHAL MOHAMMAD BAIG Presently residing at 8-5, ANDHRA RATHI WAGAR, PERLA ALA HIGH SCHOOL, PERALA, CHIRALA PRKASAM DISTRICT, ANDHRA PRADESH-523157, have changed my name from MOGHAL FATIHA BAIG to FATIHA SHAIK for all future purposes vide Affidavit dated 16/07/2025 before First Class Magistrate, Shillong, Meghalaya.

NAME CHANGE
I. Jugal Kishor S/O Lila Dhar R/O H.No-196 S/F, Kh.No-619/21, Chatter Pur, South Delhi, Delhi-110074 have changed the name of my minor daughter namely Krishna Devi aged 16 years and she shall hereafter be known as Priya.

NAME CHANGE
I hitherto known as Farman S/O Akeel Ahmed R/O B 27/27, Gali No 4, Subhash Mohalla North Ghonda, Garhi Mendu, Bhajan Pura, North East, Delhi-110053 have changed my name and shall hereafter be known as Farman Ahmed.

NAME CHANGE
I hitherto known as Atif S/O Manzoor Khan R/O 199-C, 4F/F, Gali No-5, Guru Harkrishan School Wali Gali, Kabir Nagar, Gokal Pur, North East Delhi, Delhi-110094 have changed my name and shall hereafter be known as Atif Khan.

NAME CHANGE
I hitherto known as Aakash S/O Makhan Singh Rawat R/O 2087/5, Gali No.20, Prem Nagar Patel Nagar, Patel Nagar S.O, Central Delhi, Delhi-110008 have changed my name and shall hereafter be known as Akash Rawat.

NAME CHANGE
I hitherto known as Sanam Kumari W/O Samarjeet Gupta R/O E-400-D, Block E, Ashok Nagar, Vasundhara Enclave, East Delhi, Delhi, Delhi-110096 have changed my name and shall hereafter be known as Sanam Sav.

NAME CHANGE
I hitherto known as Laxman Yadav alias Bhavikshan Yadav S/O Bechan Yadav R/O Gram Debra, Post Bela, Thana Babubharhi, Ward No-02, Bela, PO Bela, Dist Madhubani, Bihar-847224 have changed my name and shall hereafter be known as Bhavikshna Yadav.

NAME CHANGE
I, NO-17007475L Rank-NK Name-JITENDRA GANGWAR S/O LATE NIRANJAN LAL GANGWAR R/O WARD NO-11, MOHALLA GYASPUR, NEAR BANGALI BABA MANDIR, BILASPUR, PILIBHIT, UTTAR PRADESH-262201 have changed my minor son's name from DAKSH GANGWAR to YASH GANGWAR for all future purposes vide Affidavit Dated 05/09/2023 before Notary Public, Delhi.

NAME CHANGE
I. VINOD KUMAR S/O UDAY SINGH residing at FLAT NO-G-3/8, NEAR DDA WATER TANK, SECTOR-4, ROHINI, DELHI-110085 have changed my name to VINOD KUMAR KUSHWAHA for all future purpose.

NAME CHANGE
I. SANTOSH KUMAR S/O VISHVA NATH PRASAD residing at PLOT NO-58859, FLAT NO-B-2, STREET NO-5, HAVENS GARDEN MATIALA, DELHI-110059 have changed my name to SANTOSH KUMAR GUPTA for all future purposes

NAME CHANGE
I. hitherto known as SAMEERA SINGH D/O SUDHIR KUMAR SINGH residing at Flat No-E-1058, River Heights, Raj Nagar, Extension, Tower-15, Ghaziabad, U.P.-201001, have changed my name and shall hereafter be known as SAMEERA SINGH AMETHIA.

NAME CHANGE
I. Taran Preet Singh Kochhar S/O Manpreet Singh Kochhar R/O 10C/80 SFS Flats Green View Apartment Mayapuri Road Hari Nagar West Delhi-110064 Have Change My Given Name Taranpreet Singh and Surname Kochhar for all purpose.

NAME CHANGE
I, Sushma D/O Shambu Prasad Dharamna W/O Vinod Kumar R/O B-6 Police Colony Mandir Marg New Delhi 110001 Have changed my name to Sushma Badola for all future purposes.

NAME CHANGE
I, Sansara Amrut Narayan father of No.458089H Rank-Hav Name Sansara Ravindra Amrit residing at VDI, Deoli Pravera, Tehsil - Rahuri, District.Ahlyanagar, Maharashtra-413716 have changed my name from Sansara Amrut Narayan to Amrut Narayan Sansara vide affidavit dated 15.07.2025 executed before Notary Public, Delhi.

NAME CHANGE
I, NO-17007475L Rank-NK Name-JITENDRA GANGWAR S/O LATE NIRANJAN LAL GANGWAR R/O WARD NO-11, MOHALLA GYASPUR, NEAR BANGALI BABA MANDIR, BILASPUR, PILIBHIT, UTTAR PRADESH-262201 have changed my minor son's name from DAKSH GANGWAR to YASH GANGWAR for all future purposes vide Affidavit Dated 05/09/2023 before Notary Public, Delhi.

NAME CHANGE
I, MOGHAL FATIHA BAIG WIFE OF JC-335017L Rank-NB/SUB Name-MOGHAL MOHAMMAD BAIG Presently residing at 8-5, ANDHRA RATHI WAGAR, PERLA ALA HIGH SCHOOL, PERALA, CHIRALA PRKASAM DISTRICT, ANDHRA PRADESH-523157, have changed my name from MOGHAL FATIHA BAIG to FATIHA SHAIK for all future purposes vide Affidavit dated 16/07/2025 before First Class Magistrate, Shillong, Meghalaya.

NAME CHANGE
I. Jugal Kishor S/O Lila Dhar R/O H.No-196 S/F, Kh.No-619/21, Chatter Pur, South Delhi, Delhi-110074 have changed the name of my minor daughter namely Krishna Devi aged 16 years and she shall hereafter be known as Priya.

NAME CHANGE
I hitherto known as Farman S/O Akeel Ahmed R/O B 27/27, Gali No 4, Subhash Mohalla North Ghonda, Garhi Mendu, Bhajan Pura, North East, Delhi-110053 have changed my name and shall hereafter be known as Farman Ahmed.

NAME CHANGE
I hitherto known as Atif S/O Manzoor Khan R/O 199-C, 4F/F, Gali No-5, Guru Harkrishan School Wali Gali, Kabir Nagar, Gokal Pur, North East Delhi, Delhi-110094 have changed my name and shall hereafter be known as Atif Khan.

NAME CHANGE
I hitherto known as Aakash S/O Makhan Singh Rawat R/O 2087/5, Gali No.20, Prem Nagar Patel Nagar, Patel Nagar S.O, Central Delhi, Delhi-110008 have changed my name and shall hereafter be known as Akash Rawat.

NAME CHANGE
I hitherto known as Sanam Kumari W/O Samarjeet Gupta R/O E-400-D, Block E, Ashok Nagar, Vasundhara Enclave, East Delhi, Delhi, Delhi-110096 have changed my name and shall hereafter be known as Sanam Sav.

NAME CHANGE
I hitherto known as Laxman Yadav alias Bhavikshan Yadav S/O Bechan Yadav R/O Gram Debra, Post Bela, Thana Babubharhi, Ward No-02, Bela, PO Bela, Dist Madhubani, Bihar-847224 have changed my name and shall hereafter be known as Bhavikshna Yadav.

NAME CHANGE
I, NO-17007475L Rank-NK Name-JITENDRA GANGWAR S/O LATE NIRANJAN LAL GANGWAR R/O WARD NO-11, MOHALLA GYASPUR, NEAR BANGALI BABA MANDIR, BILASPUR, PILIBHIT, UTTAR PRADESH-262201 have changed my minor son's name from DAKSH GANGWAR to YASH GANGWAR for all future purposes vide Affidavit Dated 05/09/2023 before Notary Public, Delhi.

NAME CHANGE
I. VINOD KUMAR S/O UDAY SINGH residing at FLAT NO-G-3/8, NEAR DDA WATER TANK, SECTOR-4, ROHINI, DELHI-110085 have changed my name to VINOD KUMAR KUSHWAHA for all future purpose.

NAME CHANGE
I. SANTOSH KUMAR S/O VISHVA NATH PRASAD residing at PLOT NO-58859, FLAT NO-B-2, STREET NO-5, HAVENS GARDEN MATIALA, DELHI-110059 have changed my name to SANTOSH KUMAR GUPTA for all future purposes

NAME CHANGE
I. hitherto known as SAMEERA SINGH D/O SUDHIR KUMAR SINGH residing at Flat No-E-1058, River Heights, Raj Nagar, Extension, Tower-15, Ghaziabad, U.P.-201001, have changed my name and shall hereafter be known as SAMEERA SINGH AMETHIA.

NAME CHANGE
I. Taran Preet Singh Kochhar S/O Manpreet Singh Kochhar R/O 10C/80 SFS Flats Green View Apartment Mayapuri Road Hari Nagar West Delhi-110064 Have Change My Given Name Taranpreet Singh and Surname Kochhar for all purpose.

NAME CHANGE
I, Sushma D/O Shambu Prasad Dharamna W/O Vinod Kumar R/O B-6 Police Colony Mandir Marg New Delhi 110001 Have changed my name to Sushma Badola for all future purposes.

NAME CHANGE
I, Sansara Amrut Narayan father of No.458089H Rank-Hav Name Sansara Ravindra Amrit residing at VDI, Deoli Pravera, Tehsil - Rahuri, District.Ahlyanagar, Maharashtra-413716 have changed my name from Sansara Amrut Narayan to Amrut Narayan Sansara vide affidavit dated 15.07.2025 executed before Notary Public, Delhi.

NAME CHANGE
I, NO-17007475L Rank-NK Name-JITENDRA GANGWAR S/O LATE NIRANJAN LAL GANGWAR R/O WARD NO-11, MOHALLA GYASPUR, NEAR BANGALI BABA MANDIR, BILASPUR, PILIBHIT, UTTAR PRADESH-262201 have changed my minor son's name from DAKSH GANGWAR to YASH GANGWAR for all future purposes vide Affidavit Dated 05/09/2023 before Notary Public, Delhi.

NAME CHANGE
I, MOGHAL FATIHA BAIG WIFE OF JC-335017L Rank-NB/SUB Name-MOGHAL MOHAMMAD BAIG Presently residing at 8-5, ANDHRA RATHI WAGAR, PERLA ALA HIGH SCHOOL, PERALA, CHIRALA PRKASAM DISTRICT, ANDHRA PRADESH-523157, have changed my name from MOGHAL FATIHA BAIG to FATIHA SHAIK for all future purposes vide Affidavit dated 16/07/2025 before First Class Magistrate, Shillong, Meghalaya.

NAME CHANGE
I. Jugal Kishor S/O Lila Dhar R/O H.No-196 S/F, Kh.No-619/21, Chatter Pur, South Delhi, Delhi-110074 have changed the name of my minor daughter namely Krishna Devi aged 16 years and she shall hereafter be known as Priya.

NAME CHANGE
I hitherto known as Farman S/O Akeel Ahmed R/O B 27/27, Gali No 4, Subhash Mohalla North Ghonda, Garhi Mendu, Bhajan Pura, North East, Delhi-110053 have changed my name and shall hereafter be known as Farman Ahmed.

NAME CHANGE
I hitherto known as Atif S/O Manzoor Khan R/O 199-C, 4F/F, Gali No-5, Guru Harkrishan School Wali Gali, Kabir Nagar, Gokal Pur, North East Delhi, Delhi-110094 have changed my name and shall hereafter be known as Atif Khan.

NAME CHANGE
I hitherto known as Aakash S/O Makhan Singh Rawat R/O 2087/5, Gali No.20, Prem Nagar Patel Nagar, Patel Nagar S.O, Central Delhi, Delhi-110008 have changed my name and shall hereafter be known as Akash Rawat.

NAME CHANGE
I hitherto known as Sanam Kumari W/O Samarjeet Gupta R/O E-400-D, Block E, Ashok Nagar, Vasundhara Enclave, East Delhi, Delhi, Delhi-110096 have changed my name and shall hereafter be known as Sanam Sav.

NAME CHANGE
I hitherto known as Laxman Yadav alias Bhavikshan Yadav S/O Bechan Yadav R/O Gram Debra, Post Bela, Thana Babubharhi, Ward No-02, Bela, PO Bela, Dist Madhubani, Bihar-847224 have changed my name and shall hereafter be known as Bhavikshna Yadav.

ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਫਤੀਜ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਲਾਪਾਂ ਪਿੱਛੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਗੁਹਾਰ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ 'ਚ ਹੋਈ ਚੋਰੀ: 13 ਦੀਆਂ ਕਾਪਰ ਪਾਈਆਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਚੋਰ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਦੁਕਾਨ ਅਤੇ ਟੀਵੀ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਅਣਪਛਾਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਹੋਏ ਚੋਰੀ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਰੀਬ 15 ਕਾਪਰ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਾਇਰਿੰਗ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਅੰਦਰ ਤਾਰਾਂ ਹੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਮੁੱਢਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੰਕਜ ਮਹਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਾਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੌੜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰ ਨੌੜੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਇਮਾਰਤ ਤੋਂ ਛੱਡ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਲਿਫਟ ਲਈ ਛੱਡੀ ਗਈ ਖਾਲੀ ਜਗਹ 'ਤੇ ਜ਼ਰੀਏ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ। ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਵਾਇਰਿੰਗ ਨੂੰ ਉਖਾੜ ਕੇ ਤਾਰ ਕੱਢ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੁਰੰਤ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਫੁਟੇਜ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ ਹੋਈ, ਉਸਦੇ ਨੌੜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਟੋਟੀਅੰਮ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਖੜੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਰੇਲਵਾਤਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ !

ਗ੍ਰਿਸਮਕਾਲੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ-2026

ਰੇਲਵਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਗ੍ਰਿਸਮਕਾਲੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੇਲਵੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰਾ ਲਿਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਵੀ ਹੋਰਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸਮੇਂ-ਸਾਰਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ :-

04213/04211 ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ - ਲੋਕਮਾਨ ਤਿਲਕ (ਟ) - 18 ਫੇਰੇ		04191/04192 ਪੂਏ ਜੀ - ਹ. ਨਿਯਮਿਤ - 22 ਫੇਰੇ	
ਗੱਡੀ ਨੰ: 04212	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04211	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04191	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04192
ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
04:00	04:00	17:30	23:55
06:20	06:30	18:30	---
12:20	---	---	21:25

04212 ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 20.05.2026 ਤੋਂ 15.07.2026 (ਹਰੇਕ ਬੁੱਧਵਾਰ) ਅਤੇ 04211 ਲੋਕਮਾਨ ਤਿਲਕ (ਟ) ਤੋਂ ਮਿਤੀ 21.05.2026 ਤੋਂ 16.07.2026 (ਹਰੇਕ ਵੀਰਵਾਰ) ਨੂੰ।		04191 ਪੂਏ ਜੀ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 17.04.2026 ਤੋਂ 10.07.2026 (ਮਿਤੀ 22.05.2026 ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ) ਹਰੇਕ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਅਤੇ 01492 ਹ. ਨਿਯਮਿਤ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 18.04.2026 ਤੋਂ 11.07.2026 (ਮਿਤੀ 23.05.2026 ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ) ਹਰੇਕ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ।	
ਗੱਡੀ ਨੰ: 04226	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04225	ਗੱਡੀ ਨੰ: 09523	ਗੱਡੀ ਨੰ: 09524
ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
01:35	02:05	10:20	13:00
06:20	06:30	10:35	---
12:20	---	---	13:15

04226 ਵਾਰਾਣਸੀ - ਲੋਕਮਾਨ ਤਿਲਕ (ਟ) - 16 ਫੇਰੇ		04086/04085 ਮੇਰਠ ਸਿਟੀ ਜੀ - ਸੰਤਰਾਗੜੀ - 02 ਫੇਰੇ	
ਗੱਡੀ ਨੰ: 04226	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04225	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04086	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04085
ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
01:35	02:05	23:00	17:30
06:20	06:30	06:35	---
12:20	---	---	14:00

04070/04069 ਆਨੰਦ ਵਿਹਾਰ (ਟ) - ਸ਼ੇਖੂਪੁਰ - ਆਨੰਦ ਵਿਹਾਰ (ਟ) - 52 ਫੇਰੇ		04679/04680 ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਵੈਸ਼ਣੋ ਦੇਵੀ ਕਟਰਾ - ਸੁੰਨਗਰ - 08 ਫੇਰੇ	
ਗੱਡੀ ਨੰ: 04070	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04069	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04679	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04680
ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
00:20	23:20	10:45	19:00
23:30	---	13:35	---
---	00:30	---	15:10

04620/04619 ਡਿਰੋਜਪੁਰ ਕੋਟ - ਚੰਚਾਲਪੁਰ - ਡਿਰੋਜਪੁਰ ਕੋਟ - 12 ਫੇਰੇ		04679/04680 ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਵੈਸ਼ਣੋ ਦੇਵੀ ਕਟਰਾ - ਸੁੰਨਗਰ - 08 ਫੇਰੇ	
ਗੱਡੀ ਨੰ: 04620	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04619	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04679	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04680
ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
14:30	10:40	10:45	19:00
23:30	---	13:35	---
---	01:00	---	15:10

04620 ਡਿਰੋਜਪੁਰ ਕੋਟ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 17.04.2026 ਤੋਂ 14.07.2026 (ਹਰੇਕ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ) ਅਤੇ 04069 ਸ਼ੇਖੂਪੁਰ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 18.04.2026 ਤੋਂ 15.07.2026 (ਹਰੇਕ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ) ਨੂੰ।		04679 ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਵੈਸ਼ਣੋ ਦੇਵੀ ਕਟਰਾ ਅਤੇ 04680 ਸੁੰਨਗਰ ਤੋਂ ਹਰਜੋਰ ਮਿਤੀ 15.04.2026 ਤਕ।	
ਗੱਡੀ ਨੰ: 04064	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04063	ਗੱਡੀ ਨੰ: 05048	ਗੱਡੀ ਨੰ: 05047
ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
11:00	08:10	10:45	04:15
07:15	---	06:15	---
---	09:15	---	08:25

04064 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 15.04.2026 ਤੋਂ 14.07.2026 (ਮਿਤੀ 21.05.2026, 23.05.2026 ਅਤੇ 25.05.2026 ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ) ਅਤੇ 04063 ਗਠਾ ਜੀ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 18.04.2026 ਤੋਂ 15.07.2026 (ਮਿਤੀ 22.05.2026, 24.05.2026 ਅਤੇ 26.05.2026 ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ) ਨੂੰ।		05048/05047 ਬਰਾਹਮਣ - ਕੋਲਕਾਤਾ - ਬਰਾਹਮਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਸਪਤਾਹਿਕ) - 06 ਫੇਰੇ	
ਗੱਡੀ ਨੰ: 04064	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04063	ਗੱਡੀ ਨੰ: 05048	ਗੱਡੀ ਨੰ: 05047
ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
11:00	08:10	10:45	04:15
07:15	---	06:15	---
---	09:15	---	08:25

04064 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 15.04.2026 ਤੋਂ 14.07.2026 (ਮਿਤੀ 21.05.2026, 23.05.2026 ਅਤੇ 25.05.2026 ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ) ਅਤੇ 04063 ਗਠਾ ਜੀ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 18.04.2026 ਤੋਂ 15.07.2026 (ਮਿਤੀ 22.05.2026, 24.05.2026 ਅਤੇ 26.05.2026 ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ) ਨੂੰ।		05048/05047 ਬਰਾਹਮਣ - ਕੋਲਕਾਤਾ - ਬਰਾਹਮਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੇਲਗੱਡੀ (ਸਪਤਾਹਿਕ) - 06 ਫੇਰੇ	
ਗੱਡੀ ਨੰ: 04064	ਗੱਡੀ ਨੰ: 04063	ਗੱਡੀ ਨੰ: 05048	ਗੱਡੀ ਨੰ: 05047
ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ	ਆਉਣਾ	ਜਾਣਾ
11:00	08:10	10:45	04:15
07:15	---	06:15	---
---	09:15	---	08:25

04064 ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 15.04.2026 ਤੋਂ 14.07.2026 (ਮਿਤੀ 21.05.2026, 23.05.2026	
--	--

ਡਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ
075892-33437

ਜ ਹਰ ਪਾਸੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਵਾਂ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਘੱਟਿਆਂ 'ਚ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਖਨ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਮਨਪਸੰਦ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ 'ਚ ਲੱਚਰਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਨੂੰ ਸੁਖਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਘੱਟ ਹੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਚੰਗੇ ਕਲਾਕਾਰ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਹੋਏ ਦੂਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਕਾਰੀ ਤੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਡਿੱਗਦੇ ਮਿਆਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿੱਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਗਿਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾੜੇ ਗੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਚੋਲਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਚੰਗੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾੜੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਚੰਗੇ ਤੇ ਸਾਰਥਕ ਗੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਸੰਗੀਤਕ ਖੇਤਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ੇਰ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਣ-ਸੁਣਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੂਫੀ ਸੰਗੀਤ

ਲੋਕ ਨਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੂਫੀ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਫੀ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਮਹਾਨ ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਫੀਆਂ ਨੇ ਇਸ਼ਕ ਕਰਕੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਾਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕੀ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਫੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰੋਤਿਆਂ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਾਰਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ

ਸਕੂਲ-ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ

ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਮੰਦਾ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਭਾ ਖੱਟਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ...

ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਰਥਕ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਦੀ

ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਸੁਣ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਵੱਡਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖੀ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵੱਡਿਆਂ ਤਕ ਚੇਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ-ਨਾਇਕ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਦੁੱਲਾ-ਕੱਟੀ, ਜਿਉਂਟਾ-ਸੌੜ, ਜੱਗ-ਜੱਟ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵਾਰਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲੋਕ-ਗਾਥਾਵਾਂ ਗਾਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਲੌਕੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਣ-ਸੁਣਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗੀਤ

ਸਮਾਜ 'ਚ ਫ਼ੈਲੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਫ਼ਨਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਲਈ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦਾਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਫੰਗ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕੁਝ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੁਝ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਗੱਲ, ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਘਪਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ, ਫ਼ੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਦਲਾਵ ਦੀ ਗੱਲ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਚੰਗੇ ਗੀਤ

ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਹੋਵੇ ਸੁਧਾਰ

ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਸਕੀ, ਨਸ਼ੇ, ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਤੇ ਅਪਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਜੋਂ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅੱਜ ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਕਿਰਾਸਾਨੀ, ਡਰਾਟ ਹੱਤਿਆ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਾਹਰੂਕਤਾ, ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁਨਹਾਰ ਆਦਿ

ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਜ਼ਰੀਏ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨੇ ਵੀ ਸੂਫੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਖਿੱਚੇ ਮਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੂਫੀ ਸੰਗੀਤ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸੁਖਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰੋਤ ਉੱਪਰ ਬੋਲਦੀ ਦਾ ਆਲਮ ਤਾਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ।

ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕੁਝ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੁਝ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਗੱਲ, ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਘਪਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ, ਫ਼ੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਦਲਾਵ ਦੀ ਗੱਲ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਚੰਗੇ ਗੀਤ

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਚੰਗੇ ਫ਼ਨਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲ

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ, ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਡੰਡਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ। ਜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮੰਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਸਾਰਥਕ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਸਾਰਥਕ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਕ।

ਕਈ ਕਲਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ

ਸੰਨੀ ਗਿੱਲ ਇਕ ਗਾਇਕ, ਚੰਗਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੌਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸਫਲ ਸਟੇਜ ਸ਼ੋਅ ਲਗਾਏ ਚੁੱਕਾ ਹੈ...
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਨੀ ਗਿੱਲ ਬੜੇ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਕ ਤੇ ਬੜੇ ਗਾਇਕ ਹੁਣ ਤਕ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮੌਲਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਚੰਗਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕਈ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਿਲੀਯ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੰਨੀ ਦੀ ਦਿਲੀ ਤਮੰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਦਾਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵੱਧੀ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਕਰੇ।
99882-80386

ਗਾਇਕੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹ ਰਿਹੇ

ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ ਮਾਨਸਾ

ਗੁਰਲਾਲ ਬਰਾੜ

ਲਵੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਮੌਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਗਾਇਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਤਾਲੀਮ ਲੈ ਕੇ ਸੰਗੀਤਕ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਨਿੱਤਰਿਆ ਹੈ ਮਾਨਸਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਘਰਾਗਰਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗਾਇਕ ਗੁਰਲਾਲ ਬਰਾੜ ਹੈ।
ਗੁਰਲਾਲ ਨੂੰ ਨਿੱਕੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਲਾਲ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ੌਕ ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਰੂਪ ਲੈਣਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਤੀਜੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਗਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸਫਰ ਕਾਲਜ 'ਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਕਾਲਜ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਵੀ ਜਿੱਤਿਆ। ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ

ਗੁਰਲਾਲ ਨੂੰ ਨਿੱਕੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਲਾਲ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ੌਕ ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਰੂਪ ਲੈਣਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਤੀਜੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਗਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸਫਰ ਕਾਲਜ 'ਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਕਾਲਜ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਵੀ ਜਿੱਤਿਆ। ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ

ਹੁਣ ਤਕ ਕਰਿਹਵਾ ਅਤੇ ਦਾਦਰਾ ਤਾਲ ਦੀ ਵਿਲੱਭਿਤ, ਮੱਧ ਤੇ ਦਰੁੱਤ ਲੋਅ ਵਿਚ ਤਬਲਾ ਵਾਦਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਤਬਲਾ ਵਾਦਨ ਕਰ ਕੇ, ਤਬਲੇ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਅਹਿਮ ਹੋਲ ਆਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ...

ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਤਬਲੇ ਦਾ ਸਥਾਨ

ਨਾਟਕਾਂ 'ਚ ਤਬਲੇ ਦੀ ਥਾਪ

ਤਬਲੇ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਵਾਦਨ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨਾਟਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਤਬਲੇ ਦੀ ਥਾਪ, ਤਿਰਕਿਟ, ਕਿਟਕਿਟ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਵਾਦਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਗੁਣ-ਗੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ, ਤਾਲ, ਲੋਅ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਇਲਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਸਕੇਗਾ।

ਦਿਲੋਕਾਨੀਕ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਆਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸਾਜ਼, ਜਿਵੇਂ ਤਾਨਪੁਰਾ, ਸਿਤਾਰ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਤਾਲ ਸਾਜ਼ ਤਬਲਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਜੀਵ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕੀਤੀ

ਧਰਮ ਤੇ ਵਿਰਸਾ

ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ

ਜੇ ਸਿਆਸਤ ਵੀ ਉਸਾਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ-ਸੱਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਭੀੜਾਂ ਨੂੰ ਵਚਨਬੱਧ-ਸੁਰਮਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਛਾੜ ਸਕਣ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੱਡ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਗੁਆਚਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਤੀ-ਦਾਤਾ ਵਜੋਂ ਨਿਭਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਖ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਕਾਤ 1708 ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ 38 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੀਤਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ-ਚਾਚਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਨਿਰੁਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਬਿੰਬ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਥਕ-ਬਿੰਬ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਜੋ ਵਿਰਾਸਤੀ-ਚੇਤਨਾ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੌਮਾਂ ਖੜੋਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਆਰਟਿਸਟ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੇਲਿਸ਼ ਪਤਨੀ ਮਾਰੀਆ ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਤੀ-ਦਾਤਾ ਵਜੋਂ ਨਿਭਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਖ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਕਾਤ 1708 ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਆਰਕਾਈਵਲ-ਮਟੀਰੀਅਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਧ ਰਹੇ? ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਉਲਟ ਉਦਾਹਰਨ ਇਹ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਅਤੇ ਦੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੌਧਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸਦਕਾ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਆਲਮੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸ-ਕੇਂਦਰਤ ਭੂਤ-ਪ੍ਰਸ਼ਕ ਬਿਰਤੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ, ਜੋ ਗੁਝ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਤੇ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਵਸਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ 'ਸੱਤਾ ਮਾਨੋ ਦੁਤਾਂ ਭਾਨੋ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਧਰਮ-ਚਲਾਵਨ ਦੀ ਪ੍ਰਚੱਡਣਾ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਪੰਥ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਪੰਜ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਲੜੀ-ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜੇ ਮਿਲਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਦਲ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਵੇਂ ਸਾਬਤ ਕਰਾਂਗੇ? ਇਹ ਅਮਲ ਤਾਂ ਈਸਾਈਅਤ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਵਰਗਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਪੰਥਕ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਪੰਥਕ ਛਬਿ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੰਥਕ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਜਦੋਂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਕਰਮਾਤੀ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦੀ ਸਨ। ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲਾਹੀ-ਨਦਰ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਾਂਗ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ, ਸਦ-ਜਾਗਤ ਰੋਲ-ਮਾਡਲ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਨੰਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੇ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਖਰਯੋਗ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਿੰਬ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

× ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ਼ ਐਮੀਨੋਲੋਜੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ। ਸੰਪਰਕ: 93163-013288

ਉਠਦਿਆ, ਬੰਗਦਿਆ (ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਵੀ ਭਗਤ ਸਨ) ਵੀ ਸਵੈਦਿਆਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੀਨ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨੀਅਤ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 21 ਅਕਤੂਬਰ, 1506 ਈ: ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੋਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ, ਭਾਈ ਸੁੱਖ ਰੰਧਾਵੇ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਕੱਠੂ ਨੰਗਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ 'ਬੁੱਢਾ' ਸੀ। ਤੇਜ ਬੁਧੀ, ਗੰਭੀਰ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਚਪਨ ਕੱਠੂ ਨੰਗਲ ਵਿਚ ਰਮਦਾਸ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ 1518 ਈ: ਵਿਚ ਜਗਤ-ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਸਦਕਾ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇਡਿਆਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ 12 ਸਾਲ ਦੇ ਲਗਪਗ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ-ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ-ਮਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰਿਸਤੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ 1538 ਈ: ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਮਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਬਰਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ-ਵਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਤਾਂ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬਸਰ ਕਰ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਿਰ ਗੁਰੂ-ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗ ਗਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਨਿਨ ਸੇਵਕ : ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ

ਰੂਪ ਸਿੰਘ

ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੀ ਖਾਹਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਪ੍ਰਭੂ-ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਖਾਹਸ਼ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਬਾਲ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਠ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨਾਈਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਜਾਬਰ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਗੁਰੂ-ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਦਾ ਤਿਲਕ ਲਗਵਾਇਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ 'ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ' ਸਮਾ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਗਸਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ 'ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਟੈਕ ਲਗਵਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੁਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਵਨ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਬੇਰ-ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ' ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦ ਵਜੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 'ਗੁਰਗੱਦੀ' ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀਆਂ ਗਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਵਾ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ-ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਗਾਜੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਉਮਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰਗੱਦੀ 'ਤੇ ਹੱਕ ਜਮਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਇਸ ਸੁਆਰਥ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਹੀਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਰਬਾਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਗੁੰਮਰਾਹ-ਕੁੰਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਉਦਾਰ ਹਿਤ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਕਾਫੀ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਖ-ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਗੁਰ-ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ - ਕਰਤ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਠਹਰਾਈ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨਾ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਾ

ਗੁਜ਼ਿਆਰ ਸਿੰਘ ਰਾਵੜ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਦੋਸੀ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਮਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਦਤ ਦੇ ਜਾਮ ਪੀਣੇ ਪਏ ਅਤੇ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਝੱਲਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ 15 ਜੂਨ 1871 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 15 ਜੁਲਾਈ 1871 ਨੂੰ ਚਾਕੋਟ ਕੋਲ ਡਾਹਿਰਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਪਰ ਇਸ ਦੌਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਬੜੀ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਹੈ। 1857 ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਡਿਫ਼ਰੇਂਸ ਪਾਤਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਬੁੱਢਾਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਵਸਤਾਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸਿਖਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਰਾਏਕੋਟ ਅਤੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਚਾਰ ਗੱਭੀਰ ਜਥੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਚਾਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਬੰਮਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਫੜੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 19 ਜਨਵਰੀ 1872 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਝੜਪ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਮਲੇਰ ਤੋਂ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਘੋੜੇ-ਘੋੜੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੜਪ ਵਿਚ 15 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਖੇ ਕੋਤਵਾਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਵਾਬ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਤਵਾਲ ਅਹਿਮਦ ਖਾਂ ਅਤੇ 7 ਸੱਤ ਸਿਪਾਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਝੜਪ ਦੌਰਾਨ 8 ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਅਤੇ ਕਈ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਵੀ ਹੋਏ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਜਥੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਭੂਣਨ ਦੇ ਥੇਹ 'ਤੇ ਸੁਖੇਂਦ ਨੇ ਲਲਕਾਰਿਆ। ਇੱਥੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟੱਕਰ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਖੇਂਦ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥੇ ਦੇ ਆਗੂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੱਥ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਾਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਅੰਤਰ ਮਾਈ ਇੰਦ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਾਈ ਖੇਮ ਕੌਰ ਸਮੇਤ 68 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਰੜ੍ਹ (ਰੁੜ੍ਹਗੜ੍ਹ) ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਜਥੇ ਨੂੰ 17 ਜਨਵਰੀ 1872 ਨੂੰ ਜਰਗ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਕੋਟਕ ਵਿਖੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫ਼ਸਰ ਮਿਸਟਰ ਕਾਇਨ ਨੇ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨੇ ਤੋਪਾਂ ਬੀੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਦੋ ਤੋਪਾਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਸੱਤ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਸੱਤ ਵਾਰ ਸੱਤ-ਸੱਤ ਕੁੱਲ 49 ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 12 ਸਾਲ

ਵਧੀਆਂ। ਰੋਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਵਰਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਚਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੋਤਵਾਲ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚ ਕੋਤਵਾਲ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ 5 ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਪਿੰਡ ਭੂਣਨ ਦੇ ਥੇਹ 'ਤੇ ਹੋਏ ਟਾਕਰੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਦੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਮੀਰ ਨਿਆਜ਼ ਅਲੀ ਸਮਾਣਾ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਰੜ੍ਹ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਇਸ ਸਾਕੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਦਾਸ ਗੁਆਂਢੀ ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਵੀ ਫੌਜ ਮੰਗਵਾਈ ਗਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿਪਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਸ ਸਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉਡੀਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਪਰੋਡ ਗਰਾਊਂਡ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕਲਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ, ਵਿਖੇ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਵਾਬ ਲਖਵੇਂ ਹਨ ਕਿ 22 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਗੁਆਂਢੀ ਰਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਿਆਸਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਰਤਰਡ ਕਰਕੇ ਮਿਸਟਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਟੇਟ ਦਾ ਸੁਪਰਇਨਟੈਂਡੈਂਟ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਜ਼ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ (ਥਾਣੇਦਾਰ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਨੂੰ) 10,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਤਤਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਵਲ ਦਰਜਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 17-18 ਜਨਵਰੀ 1872 ਨੂੰ ਵਾਪਰੇ ਇਸ ਸਾਕੇ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦ 1956 ਤੱਕ ਅਣਗੌਲੇ ਹੀ ਰਹੇ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਖ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪੋਰਟਲਾਂ ਤੇ ਪਾਸਵਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਦਰਪੇਸ਼

ਕੰਪਿਊਟਰੀਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਵਹਿ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਘੱਟ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ (ਐੱਮ ਐੱਸ ਪੀ) 'ਤੇ ਖ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪੋਰਟਲਾਂ ਤੇ ਪਾਸਵਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਸੂਬੇ ਭਰ ਦੀਆਂ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਇਸ ਖ਼ਾਮੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫ਼ਸਲਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੋਰਟਲ ਈ-ਖ਼ਰੀਦ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਫ਼ਸਲ ਮੇਰਾ ਬਿਓਰਾ (ਐੱਮ ਐੱਫ ਐੱਮ ਬੀ) ਦੇ ਗਲਤ ਡੇਟਾ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਅਸਫ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਸਲ ਵੇਚਣ ਆਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਦਾ ਗੇਟ ਪਾਸ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੇਟਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਐਨ ਐੱਮ 'ਤੇ ਸਰਵਰ ਡਾਊਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਫੌਰੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਫ਼ਸਲ ਪੱਕ ਕੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ, ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਸਾਨ ਨਿੱਜੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਫ਼ਸਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ, ਜੋ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਐੱਮ ਐੱਸ ਪੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਭਾਅ 'ਤੇ ਖ਼ਰੀਦਣ, ਪਰ ਫੌਰੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਰੀਦ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਮਸਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਹਿੱਸਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਫ਼ਸਲ ਖ਼ਰੀਦਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਅਤੇ ਖ਼ਰੀਦ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚਲੇ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ 80 ਲੱਖ ਟਨ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 72 ਲੱਖ ਟਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ 'ਚ ਤਕਰੀਬਨ 2068 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਖ਼ਰੀਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਵਪਾਰੀ ਐੱਮ ਐੱਸ ਪੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਕਰੀਬਨ 400-500 ਰੁਪਏ ਘੱਟ ਭਾਅ 'ਤੇ ਖ਼ਰੀਦਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸੰਨ੍ਹ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਐੱਮ ਐੱਸ ਪੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਖ਼ਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਵਰ ਚੱਲਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਮਝ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤਹਿਤ ਫੌਟੋ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹੋ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ 'ਬੈਕਅਪ ਸਿਸਟਮ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੋਰਟਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖ਼ਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਐੱਮ ਐੱਸ ਪੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਟੀਚਿਆਂ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ। ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਖ਼ਰੀਦ ਵਿੱਚ ਅੜਿੱਕੇ ਪਾਉਣ ਲਈ।

ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ 7 ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕਣਕ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਪਟਿਆਲਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ- ਵਪਾਰਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸਿਮਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਹਿਤਾ 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 163 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ 6.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਨਾਲ ਕਣਕ ਕੱਟਣ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਣਕ ਕੱਟਣ ਲਈ ਕੰਬਾਇਨਾਂ 24 ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਹਰੀ ਕਣਕ ਜਿਗੜੀ ਕਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵ ਕੱਚਾ ਚਾਣਾ ਕੱਟ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰੀ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਕਣਕ ਸੁੱਕਣ ਤੋਂ ਕਾਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਨਮੀ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਿੱਲੀ ਕਣਕ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਮੀ

ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖ਼ਰੀਦ ਏਜੰਸੀਆਂ ਖ਼ਰੀਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਣਵਿਕੀ ਕਣਕ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਸਮ੍ਰਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਵੀ ਕਾਲੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਣਕ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਖ਼ਰੀਦ ਏਜੰਸੀਆਂ ਇਸ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰਿਚਕਿਚਕਿਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਣਕ ਸਮੱ ਸਿਰ ਨਾ ਵਿਕਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਮਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਪਾਰਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਅੰਦਰ ਕਣਕ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੰਬਾਇਨਾਂ ਨਾਲ ਕਣਕ ਕੱਟਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਹਿਲਾ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਨੇ ਫਰਜ਼ੀ ਬਿੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਕੀਤੇ ਗਾਇਬ

ਲੁਧਿਆਣਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ- ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤਰ ਘੁਮਾਰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਮਨੀ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਨਸਨੀਪੇਸ਼ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੋਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤਾਇਨਾਤ ਮਹਿਲਾ ਕੈਸ਼ੀਅਰ @ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ @ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਘੁਮਾਰ ਮੰਡੀ ਦੇ @ਨੈਚੂਰਲ ਸੈਂਟਰ ਸੈਂਟਰ @ ਵਿੱਚ ਮਨੀ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦਾ ਦਫਤਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਤਜੋਤ ਨਗਰ (ਧਾਂਦਰਾ ਰੋਡ) ਦੀ ਨਿਵਾਸੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਵਾਸੀ ਗੰਦਵਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ) ਬਤੌਰ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਚੋਰੀ ਦਾ ਅਨੇਕਾ ਤਰੀਕਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਦਫਤਰ ਦੇ ਕਿਕਾਰ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਟਾਕ ਵਿੱਚੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ: ਮਹਿਲਾ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਅੰਤਿਮਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ @ਤੇ 16,500 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ (ਲਗਭਗ 13.5 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਖੁਰਦ-ਖੁਰਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਮਹਿਲਾ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੱਟੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਡਾਲਰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਏ। ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਥਾਣਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 8 ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਿਮਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪੇਚਾਬਤੀ ਅਤੇ ਚੋਰੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਮੁਕਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਸੀਸ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਮਹਿਲਾ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਡਾਫ਼ੋਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲਦ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਸਬੰਧੀ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਗੇ : ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ

ਜਲੰਧਰ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ- ਮੁੱਖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਫ਼ਸਰ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਬਚਾਓ ਅਭਿਆਨ ਤਹਿਤ ਜਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਸਬੰਧੀ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ 2026 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤਾਜਪੁਰ ਵਿਖੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਬਚਾਓ ਅਭਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਖੇਤੀ ਕੈਂਪ

ਚੌਰਾਨ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਕੈਂਪ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ (ਇਨਪੁੱਟਸ) ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕੈਂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਸਬੰਧੀ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਾਰਿਹ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰ ਪਹੁੰਚੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਿਤੀ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤਾਜਪੁਰ ਵਿਖੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਾਰਿਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਲਾਹੇਵੰਦ ਧੰਦਾ ਬਣਾਕੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ।

16.8 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ; ਇੱਕ ਔਰਤ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਫਗਵਾੜਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ- ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਸੁਝਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੌਟਵਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਰਪੁਰਥਲਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ-ਸਮਰਥਿਤ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਮਾਡਿਊਲ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ 16.8 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਡੀਜੀਪੀ) ਪੰਜਾਬ ਗੋਰਵ ਯਾਦਵ ਨੇ ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੀ।

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਪੰਡਰੀ ਮੁਹੱਲਾ ਦੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗੋਰਲਵਾੜ ਦੀ ਸੁਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ; ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾਉਦੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਕਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲੇਟੀ ਰੋਡ ਦੀ ਮਾਰੂਤੀ ਬਲੀਨ ਕਾਰ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰੀਤੀ ਹੈ।

ਡੀਜੀਪੀ ਗੋਰਵ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਦੁਬਈ ਸਥਿਤ ਹੈੱਡਲਰਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖੋਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਡੀਜੀਪੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੂਰੇ ਨੌਟਵਰਕ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਅਪ੍ਰੈਲ ਸ਼ਬਦ ਵੇਰਵੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੀਨੀਅਰ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਐੱਸਐਸਪੀ) ਕਪੂਰਥਲਾ ਗੋਰਵ

ਯੂਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੁਫੀਆ ਇਤਲਾਹ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫਗਵਾੜਾ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਰਣਨੀਤਕ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਐੱਸ. ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਦੀ ਬਲੈਨ ਕਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚੜਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।

ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੱਡੀ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੱਡੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ 'ਤੇ 16.8 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੈਰੋਇਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐੱਫ ਆਈ ਆਰ ਨੰਬਰ 27 ਮਿਤੀ 27/4/26 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਫਗਵਾੜਾ ਵਿਖੇ ਐੱਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21ਸੀ ਅਤੇ ਬੀਐਨਐਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 111 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸਟੇਟ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ- ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਅੱਜ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ 516 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਆਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮ ਚੌਰਾਸੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਇਕੱਠੇ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸਟੇਟ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਲਾਨਾ 100 ਐਮਬੀਬੀਐਸ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਓਪੀਡੀ, ਐਮਆਰਆਈ, ਸੀਟੀ ਸਕੈਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਧਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਉੱਚ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ 300 ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਚੌਰਾਸੀ ਵਿੱਚ 30 ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਆਧੁਨਿਕ ਆਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਥੀਏਟਰ, ਲੈਬ, ਐਕਸ-ਰੇ, ਟੀਕਾਕਰਨ ਅਤੇ ਜਨੋਪਾ ਸੰਭਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ 40 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਵਾਧੂ ਸਿਹਤ ਅਤੇ

ਦੀਆਂ ਪਿਛਾਖੜੀ ਅਤੇ ਵੱਡਪਾਉ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸੁਝਾ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਤੋਂ ਪਛੜ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਬੇ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਝਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਲੋੜੇ ਸਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਾਹ ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਲੇਬੋਰਿੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਫਤਾਰ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੁਝਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਠੋਸ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਆਪ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

ਵੱਡੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਚੁਰਾਸੀ ਵਿਖੇ 385 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ 268 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ 300 ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣੇਗਾ, ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੱਡਾ ਚੋਰਾਗਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਉੱਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ।

ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਬਦਲਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁਝਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਨਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਈਰਖਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟੇਸ਼ਨ ਵੱਕਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ

ਨਾਭਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ- ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟੇਸ਼ਨ ਵੱਕਰ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਰਜਿ26ਬਾਰਚ ਨਾਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਜਲ ਪਾਣਿਆਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਹੱਲੇਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਨਾਭਾ ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਵੱਕਰ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਖੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਰਸ਼ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸਟ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਧਰਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਲੈ ਕੇ ਵੱਕਰ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਟੋਕੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵੱਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਦਾਬਾਬ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਵੀ ਲਗਾਏ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ

ਨੇ ਅਰੋਸਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਸ਼ਬ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਤਤਕਾਲ ਕਾਰਨ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਲਾਰੇ ਲੱਪ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੱਕਰਾਂ ਨੇ ਟੋਕੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਵੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਲਾਰੇ ਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਲਾਮ ਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਪੈ ਲਾਉਣਾ ਪੜ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ

ਤਿੱਖੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਕਰ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਗਏ।

ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚਾਰ ਸਾਲ, ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਤਹਿਤ ਪਿੰਡ ਖਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੀਬੀ ਡੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਬਲਾਕ ਸਮੇਤੀ ਮੋਬਕ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਨੀਪੁਰ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁਝਬਨਪੁਰ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੀਆਂ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਵਿਧਾਇਕ ਚੌਰਾਸੀ ਸਿੱਧੂ ਜੋਤਾਮਾਜਰਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਧਾਇਕ ਜੋਤਾਮਾਜਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਰੂਡ ਸੇਫਟੀ ਟੀਮ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵੱਲੋਂ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਤਰਨਤਾਰਨ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਬਿਊਰੋ- ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰੂਡ ਐਂਡ ਡਰੱਗ ਐਂਡ ਮਿਨਿਸਟ੍ਰੀ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਹਤ ਅਫ਼ਸਰ ਡਾ. ਸੁਖਬੀਰ ਕੌਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਰੂਡ ਸੇਫਟੀ ਟੀਮ ਤਰਨਤਾਰਨ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੰਦਰਵਾੜੇ (7 ਤੋਂ 21 ਅਪ੍ਰੈਲ 2026 ਤੱਕ) ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਤਹਿਤ ਸਥਾਨਕ ਮਾਝਾ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਲ ਵੂਮੈਨ ਐਨ.ਜੀ.ਓ ਇਨਰਵੀਲ ਕਲੱਬ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਹਤ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਿੱਟੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਮਾਝਾ

ਡੀਡੀਆਈ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ

ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਹਵਨ ਯਜਨ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਵੈਦਿਕ ਮੰਤਰਾਂ ਦੇ ਜਾਪ ਨਾਲ ਡੇਟਾ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਮਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ, ਮੰਨਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖਨੀਲੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਮਾਹੌਲੇ ਆਪਣਾ ਤਮਿਕ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਮਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਿਮਰਨ ਕੌਰ, ਮੰਨਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਰਹਮਨ ਪਿਆਰਾ ਸਾਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼, ਸੂਬੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀ ਝਲਕ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਿੰਦਰੀ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਪੱਖ ਹੋਵੇ ਜੋ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ, ਕਾਰਾਂ-ਵਿਹਾਰਾਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਗਮੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਕੌੜੇ-ਮਿੱਠੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਬੰਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਘੋੜੀਆਂ, ਸੁਹਾਗਾ, ਹੋਮਰੇ, ਸਿੱਠਣੀਆਂ, ਦੋਹੇ, ਛੋਲਾ, ਟੋਪੋ-ਬੋਲੀਆਂ, ਮਾਹੀਆ ਲੋਮੇ ਗੋਂਟਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ, ਦੁੱਖ-ਦਰਦ, ਵਿਛੋੜੇ-ਮਿਲਾਪ, ਰਾਸੇ-ਨੱਠੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਮੱਤਾਂ-ਸੁਮੱਤਾਂ ਜਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਥਾਂ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਸਦਾ ਸੀ। ਵਿਆਹੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵੀ ਪੱਕੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਹਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗ ਮੰਨਣੀਆਂ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕੁਆਰੀ ਕੁੜੀ ਮਾਣਾ ਮੋਟਾ ਸੁਹਾਮਾ-ਕਸਲਾ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਰ ਇਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ :

ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਸੁਹਾਮਾ ਉਧਰੋਂ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਇਆ
ਰੋ-ਰੋ ਨਿਕਲ ਗਿਆ
ਬੜੇ ਸੌਂਕ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਸੁਹਾਮਾ...
ਇਸੇ ਪੁਕਾਰ ਇਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਜਵਾਨ ਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਹ ਟੋਏ ਜਾਂ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾਂ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸੁਣ ਨੀ ਕੁੜੀਏ ਮਛਲੀ ਵਾਲੀਏ
ਮਛਲੀ ਨਾ ਚਮਕਾਈਏ

ਸੁਣ ਨੀ ਕੁੜੀਏ ਮਛਲੀ ਵਾਲੀਏ

ਖੁਹ ਟੋਏ ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ
ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰਵਾਈਏ
ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ
ਫੁੱਲ ਵਰਗੀ ਰੱਖ ਜਾਈਏ...

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਜਕ ਔਰਤਾਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂ ਕਿ ਮਰਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਯਾਦਾ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਲੜਕੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਿੱਧੀ ਸ਼ਪੱਠ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਚਾਅ, ਵਲਵਲੇ, ਸੱਚੇ ਮੂੰਹ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ :

ਦੇਈਂ ਦੇ ਬਾਬਲਾ ਉਸ ਘਰੇ
ਜਿਥੇ ਸੱਸ ਭਲੀ ਪ੍ਰਯਾਨ
ਸੁਹਾ ਸਰਦਾਰ ਹੋਵੇ

ਡਾਹ ਬਹਿੰਦਾ ਪੀੜ੍ਹਾ ਸਾਹਮਣੇ
ਮੱਥੇ ਕਦੀ ਨਾ ਵੱਟ ਹੋਵੇ
ਬਾਬਲ ਤੇਰਾ ਪੁੰਨ ਹੋਵੇ...
ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਵੀ ਅਨੇਕ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਆਪਣੇ ਬਾਬਲ ਦੇ ਬੋਲ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਘੋਂਟੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸ਼ਿਕਰ ਆ ਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੁਣ ਨੀ ਕੁੜੀਏ ਕੈਂਨੀ ਵਾਲੀਏ
ਕੈਂਨੀ ਨਾ ਚਮਕਾਈਏ
ਵਿਚ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ
ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰਵਾਈਏ
ਪਿੱਠ ਤੇ ਮੱਠਿਆਂ ਤੋਂ
ਪਾ ਨੀਵੀਂ ਲੰਘ ਜਾਈਏ...
ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ

ਪੁਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੱਤਾਂ-ਸੁਮੱਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਮਨਪਸੰਦ ਵਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਵੀ ਅਨੇਕ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਆਪਣੇ ਬਾਬਲ ਦੇ ਬੋਲ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਘੋਂਟੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸ਼ਿਕਰ ਆ ਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਦੀ ਵਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗ ਖਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਉਹ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਗਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਨੌਕ ਝੋਕ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :

ਲਿਆ ਦਿਉਰਾ
96536-50200

ਤੈਂਨੂੰ ਅੱਠ ਕਰ ਦੇਵਾਂ
ਦੇ ਕੇ ਸੋਰ ਕੁ ਆਵਾਂ
ਵੇ ਨਿੱਤ ਕੋਂ ਲੜੇ
ਕੋਂ ਪੁਰਾਵੇ ਝਾਵਾਂ...

ਜੇ ਜੇਠ ਛੋਟੀ ਭਰਜਾਈ 'ਤੇ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੇਠ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿੱਟ ਲਾਹਣਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਮੱਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ :

ਵੇ ਜੇਠਾ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਫਿੱਟ ਜਾਏ
ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਵਰਗੀ ਭਰਜਾਈ...
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਲੋਮੇ ਗੋਂਟਾ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਮੱਤ ਦਿੰਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਣ-ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਟੋਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲੀ ਵਿਚ ਗੋੜੇ ਨਾ ਮਾਰੇ :

ਸੋਹਣਾ ਜਿਹਾ ਚੀਰਾ ਪਹਿਨ ਕੇ
ਸਾਡੀ ਗਲੀਓਂ ਨਾ ਆਈਏ
ਵੇ ਬੀਬਾ, ਵਿਹੜੇ ਪੰਗ ਨਾ ਪਾਈਏ...
ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਲੀਲਤਾ, ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਅਣਪੱਤ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟੁੱਟਦੀ। ਜੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਪੱਚਾਇਤ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਤਕ ਕਦੇ ਗੱਲ ਨਾ ਪੁੱਜਦੀ। ਕੋਰਟ ਕਚਿਰੀ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਮਾਪੇ ਧੀ ਨੂੰ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰਦੇ :

ਡੁਲਿਆ ਬੇਰਾ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ
ਤੂੰ ਚੁੱਕ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਂ
ਆਜੇ ਪਾਸੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾ ਲੱਗ ਜੇ
ਝੜ ਪੁੱਝ ਕੇ ਪਾ ਲੈਂ
ਲੜ ਛੱਡ ਪੇਕਿਆ ਦਾ
ਮੋਹ ਸੁਹਾਇਆ ਨਾਲ ਪਾ ਲੈਂ...

ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਮੂੰਹ ਪਾੜ ਕੇ ਦਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਗਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਾਜ ਲਈ ਨੂੰਹਾਂ ਸਾਡੀਆਂ-ਮਾਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਤਾਂ-ਸੁਮੱਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਵਿਚ ਮੱਤਾਂ-ਸੁਮੱਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਅੰਗੂਠੀ ਵਿਚ ਜੜੇ ਹੋਏ ਕੀਮਤੀ ਗੀਰਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ।

ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸ਼ਰਮਾ

ਯਰਤੀ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ

ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਆਏ ਉਤਰਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰੰਗ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਖ 'ਚ ਆਦਮੀ ਖੁਸ਼, ਦੁੱਖ 'ਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ ਦੇ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਗੁਲਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਹੌਲੀ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ 'ਚ ਵੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਏਕਤਾ, ਭਾਈਵਾਲਤਾ, ਸਾਂਝ, ਪਿਆਰ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਨੇਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੌਲੀ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸਾਂਝ ਦੇ ਅਮੁੱਕ ਹੁੰਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵਰਿਣ ਵਗਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੌਲੀ ਖੇਡੀ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਹੌਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨਾਲ ਕਈ ਮਿੱਥ ਕਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਫ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾ ਮੁਛਿਕਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੌਲੀ ਪਹਿਲਾ ਦਾ ਭੂਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੜ ਸਕੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਹੌਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਹਮੀ

ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਹੌਲੀ

ਭਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਹੌਲੀਕਾ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੌਲੀਕਾ ਦੇ ਸੜਨ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹੌਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਾਮਾਦੇਵ ਨੂੰ ਜਲਾ ਕੇ ਰਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੌਲੀ ਵਾਲੇ ਇਨ ਭੇਗ ਦੇ ਪੱਕੜੇ ਤੇ ਭੰਗ ਦੀ

ਠੰਡਿਆਈ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਗ਼ਲ ਕਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਹੌਲੀ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਕਈ ਕਿੱਸੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਯੋਧਾਬਾਈ ਨਾਲ ਅਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਨੁਰਜਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੌਲੀ ਖੇਡਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਲਵਰ ਦੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਚਿੱਤਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ

ਹੈ। ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਹੌਲੀ ਖੇਡਣ ਦਾ ਮਗ਼ਲੀਆਂ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਹੌਲੀ ਨੂੰ ਈਦ-ਗੁਲਾਬੀ ਜਾਂ ਆਬ-ਏ-ਪਾਸੀ (ਰੋਗਾ ਦੀ ਬੇਛਾਰ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੰਤਮ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪੁੱਜਿ ਪੁੱਜਿ ਹੋ ਗਏ 'ਤੇ ਉਹ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਲਗਾਉਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਥ ਕਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਹੌਲੀ ਦਾ

ਤਿਉਹਾਰ, ਜੋ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 'ਹੌਲੀਕਾ ਜਲਾਈ' ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਹੌਲੀਕਾ ਦਿਨ' ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਰੰਗ, ਗੁਲਾਲ ਆਦਿ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਫੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਹੌਲੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੌਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਲੋਕ ਪੁਰਾਣੀ ਕੜਵਾਹਟ ਨੂੰ ਝੋਲ ਕੇ ਗਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਦੋਸਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੀਲਾ, ਰੋਗਾ, ਲਾਲ, ਨੀਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਕਈ ਭੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਰ ਕੋਈ ਮਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੌਲਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਰੋਤੀ ਨੁਕ ਦੀ ਹੌਲੀ ਅਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੌਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਘਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ, ਧੀਆਂ ਦੇ ਬਾਬਲ, ਪਤਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁਹਾਗ ਖੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਵਾਡੀਆ

ਸਦੀਆਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੁਲੇ ਹੋਠਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਜਦੋਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬੋਝੀ ਜਿਹੀ ਚਮਕ ਦੀ ਕਿਰਨ ਨਜ਼ਰੀ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਕਰਵੱਟ ਬਦਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਵਿਦਿਆ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੁੱਖੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਔਰਤ ਸੁਚੇਤ ਹੋਈ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਤੀ, ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਤੀ, ਮਰਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੇਧੇ ਨਾਲ ਸੋਚਾ ਜੋੜ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਪ੍ਰਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਸੋਚ ਤੇ ਪਿਛੜ ਖਿੰਡੂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਝਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਮੇਂ ਨੇ ਕਰਵੱਟ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਔਰਤ ਦੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਸੀ। ਵਿਦਿਆ, ਗੁਰੂਆ-ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਜਗਤ ਜਟਨੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਘਰ ਸਮਾਜ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਉਸੇ ਸਦਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਘਰ, ਘਰ ਨਹੀਂ ਮਕਾਨ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁੰਨਾ-ਸੁੰਨਾ।

ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ

ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਾਧੇ ਲਈ ਮਰਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਉਠਾਈ। ਕਾਨੂੰਨ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਲਾਂ ਆਪਣੇ

ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਕਮੀ

ਪਰਿਵਾਰਕ ਗੱਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਲੀਨਾ 'ਤੇ ਚਲਾਉਣਾ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿਚ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਲੜਕੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਨੀਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੋਰਟ ਕਚਿਰੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਉਪਰੰਤ ਲੜਕੀਆਂ ਸੁਹਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਲੜਕੇ ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਨੌਬਤ ਤਲਾਕ ਤਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਨੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਕਤ ਤੇ ਪੈਸਾ ਸਿੰਦਰੀ ਦੇ ਫਲ ਹਨ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਸਿੰਦਰੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਫਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੋਚ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹਿਣ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਝਾ

ਬੇਟੀ ਪੜ੍ਹਾਉ ਬੇਟੀ ਬਚਾਓ ਦਾ ਨਾਰਾ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਔਰਤ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਵਰਗ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਝਾ ਹੈ। ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ ਗ਼ਰੀਬੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਰਦ ਦੀ ਵਧੀਕੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੀਆਂ ਵਰਗ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੈ ਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੱਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਿ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਉਸ ਵਰਗ ਦੀ ਔਰਤ ਵੀ ਜੋ ਮਰਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ ਹੱਕਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਦੇ ਔਰਤ ਨੇ ਇਸ ਵਰਗ ਨੇ ਕਈ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਫ਼ਰਜ਼ ਵੀ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰਤੀ, ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ। ਮੇਰੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਕੇਸ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਜਾਂ

ਮਸਤੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਮਾਪੇ ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਕੇ ਲੜਕੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਲਖ਼ ਹਕੀਕਤਾਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਿੱਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ। ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਘਰ ਤੇ ਫਿਰ ਸੋਧਾਈ ਨਾਲ ਮੌਜ

ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਾਧਨ

ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਚਿਆਂ ਨਾਲ ਐਡਜਸਟ ਨਾ ਕਰਨਾ

ਵੀ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਖਿੰਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਜੀਵਨ ਬਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਨਾਜ਼ਾਇਬ ਵੀ ਹੈ। ਵੇਮਨ ਸੈੱਲ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਤਲਖ਼ ਹਕੀਕਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਹਮਣਾ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਕ ਬਾਰੋਂ ਬਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਰਕਮ ਮਿਲ ਜਾਏ ਜੋ ਲੜਕੇ ਦੀ ਵਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਮਾਪੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲੰਬੀ ਲਿਸਟ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆ ਰੁਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੋਧੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਕਦੁਰਤਾ ਤੇ ਸਹਿਜ ਹੋਣ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

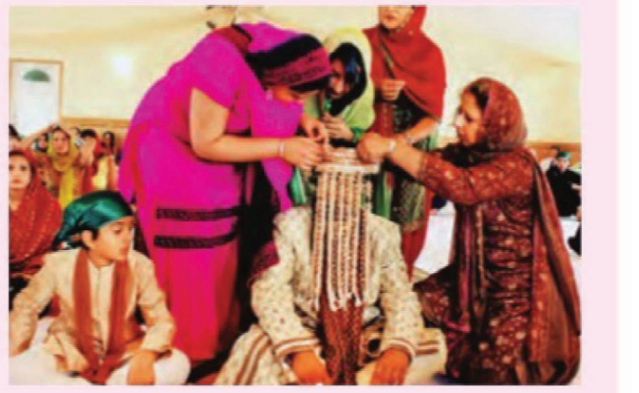
ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਝੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਧੀ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਐਡਜਸਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਕਰੇਗੀ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਝੁੱਕ ਕਦਮ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਹੁਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੁਖੀ

ਤਾੜੀ ਕਦੇ ਵੀ ਇਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੱਜਦੀ ਜੋ ਲੜਕੀ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਬਰਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਲੜਕੇ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨਿਗਲ ਕੇ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਲੋਂ ਸਤਾਏ ਬਹੁਰਗ

ਸਿਹਰਾਬੰਦੀ ਦੀ ਹਸਮ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮ ਹਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਹਸਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਘੋੜੀਆਂ ਗਾ ਕੇ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਵਿਆਹ ਦੀ ਅਹਿਮ ਹਸਮ ਸਿਹਰਾਬੰਦੀ

ਪ੍ਰੋ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਅਹਿਮ ਹਸਮ ਸਿਹਰਾਬੰਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਸਮ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਅਧੂਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਸਮ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਹਰਾ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਹਸਮ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਨਹਾਈ-ਧੋਈ ਦੀ ਹਸਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਹਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿਹਰਾਬੰਦੀ ਦਾ ਗੀਤ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਹਸਮ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਜਦ ਸਿਹਰਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜਸਦਾ ਏ ਕੁਦਰਤ ਕੋਈ ਤਾਣਾ ਤਦਦੀ ਏ। ਇਕ ਦਿਲ ਦਾ ਰਜਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਇਕ ਦਿਲ ਦੀ ਰਾਣੀ ਬਣਦੀ ਏ। ਅਣਡਿੱਠੀ ਮੁਹੱਬਤ ਫੁੱਟ ਪੈਂਦੀ ਵਗ ਪੈਣ ਫੁਹਾਰੇ ਪਿਆਰਾਂ ਏ।

ਸਿਹਰਾਬੰਦੀ ਗੀਤ ਵਿਚ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭੈਣ ਆਪਣੀ ਵੰਗ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਿਹਰਾ ਜਾਇਆ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭੂਆ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਘੋੜੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਹਸਮ ਸੋਕੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਭੈਣ ਆਪਣੀ ਵੰਗ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਹਾਮਾ ਪਵਾਈ ਦਾ ਮੁੰਡੇ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਵੀ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲਾਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਹਾਮਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਹਸਮ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ :

ਪਹਿਲੀ ਸਲਾਈ ਯਸ ਭਰੀ ਦਿਉਰਾ, ਦੂਜੀ ਤਿੱਲੇ ਦੀ ਤਾਰ। ਤੀਜੀ ਸਲਾਈ ਤਾਂ ਪਵਾਂ ਜੇ ਮੋਹਰਾਂ ਦੇਵੇ ਵੇ, ਮੈਂ ਸੱਚ ਆਖਦੀ, ਚਾਰ। ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾੜੇ ਦੇ ਸਰਬਾਧੁੰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਗਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੰਡਣੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ

ਅਜੋਕੇ ਵਿਆਹ

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹਸਮ ਹੁੰਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਪਰ ਹਸਮ ਸਮੇਂ ਗਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਆਈਆਂ-ਗੁਆਂਢੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਚਾਅ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਕ ਦਮਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਹਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਹਸਮਾਂ ਨੂੰ ਲੋਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਕਲਚਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਹਸਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੈ। ਸਿਹਰਾਬੰਦੀ ਦੀ ਹਸਮ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮ ਹਸਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਹਸਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਘੋੜੀਆਂ ਗਾ ਕੇ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਿਹਰਾ ਤੇ ਮੋੜੀ ਅਤੇ ਸਿਹਰਾ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਜਨਾਨੀਆਂ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਫੁਲਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਾਗ਼ ਤਾਣ ਕੇ ਘੋੜੀ ਵਗ ਪੈਣ ਫੁਹਾਰੇ ਪਿਆਰਾਂ ਏ।

ਸਿਹਰਾਬੰਦੀ ਗੀਤ ਵਿਚ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਜੀਜੇ ਵੱਲੋਂ ਸਿਹਰਾ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹਸਮ ਹੁੰਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਹਸਮ ਸਮੇਂ ਗਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਆਈਆਂ- ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਚਾਅ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਜੋਕੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਕ ਦਮਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਹਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਹਸਮਾਂ ਨੂੰ ਲੋਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਕਲਚਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਹਸਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਇਸ ਹਸਮ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਭਾਉਣ ਵੇਲੇ ਆਉਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦੇਵੇ ਵੇ, ਮੈਂ ਸੱਚ ਆਖਦੀ, ਚਾਰ। ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਸਿਹਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾੜੇ ਦੇ ਸਰਬਾਧੁੰ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਗਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੰਡਣੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ

70878-00168

ਮਾਹਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸਫ਼ਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਈ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਸੈਂਟਰਾਂ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਗੜਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੱਲੂ ਦੇਵੇਗਾ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ

ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਗਰਮ ਅਫਸਰ ਪਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਨੇਟਰੀ ਨੈਪਕਿਨ ਵੰਡ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸ਼ੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਹਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸਫ਼ਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਲਪਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕੋਚਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਅਤੇ

ਕਿਸ਼ੋਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਮਾਹਵਾਰੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨੇਟਰੀ ਨੈਪਕਿਨ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਿਪਟਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗਲਤਫਹਿਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ।

ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਸੈਨੇਟਰੀ ਨੈਪਕਿਨ ਵੰਡੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਫ਼ਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਪਟਿਆਲਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਗਸਟਰੀ ਮੁਖੀ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਹਿੰਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ, 10 ਅਪ੍ਰੈਲ 2026 ਨੂੰ ਡੀਸੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ, ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਚੱਕ, ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਗਾਥਾ ਜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਗਾਥਾ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਪਾਰ ਸੈਨਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਕਸ਼ਮਕਾਂਤ ਪਾਂਡੇ, ਪੰਜਾਬ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਿਹੂ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ, ਗੈਰਗਸਟਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਫਿਰਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰਤੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਡਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੇ ਡੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਦਲਾਅ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਮਾਨ ਇੱਕ ਯੋਗ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 35000 ਅੱਤਵਾਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ 781 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੈਕੇਜ ਜਲਦੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਡਾ. ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਬਿਆਨ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ: ਚੱਠਾ, ਰਾਠੀ, ਹਰਿਆਊ

ਪਟਿਆਲਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦ-ਬੰਦੀਆਂ ਰੋਲੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਾਰੇਲੇ ਗਰਮਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਲ-ਬਦਲੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਆਗੂ ਪਹਿਲੇ ਆਗੂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ 2027 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਸਮੇਂ ਹੋ ਪਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਿਛੇ ਵਿੱਚ ਤਿੱਖੇ ਬਿਆਨਾਂ ਕਾਰਨ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਡਾਕਟਰ ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਹੁਣ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਜਿਥੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਗੁਣ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉਭਰਨ ਦੀ

ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਡਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਲਗਭਗ ਤੈਅ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੇ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁੜ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਣ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਟਿਮੈਟਮ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭੁਗਤੀਆਂ, ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਕੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਅਦਬਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਕਦੇ ਵੀ ਖਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦਿਆਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲੂ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਘਮਰੇਦਾ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ ਚੀਮਾ ਧਰਮਗੋਤੀ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ ਪਾਤੜਾਂ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੋਡਰਪੁਰ, ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਕੋਲ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖਪੁਰਾ, ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੌੜਾ, ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਅਤਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰਬੀ ਟੂਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਪਟਿਆਲਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਸਾਝਾ ਅਧਿਆਪਕ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਾਅਦਾ ਖਿਲਾਫੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰਬੀ ਟੂਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਝਾ ਅਧਿਆਪਕ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਾਣਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ, ਮਨੋਜ ਘਈ, ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਟੋਟ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰੀ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਧਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਟੋਟ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ

ਰੁਪਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਬਣੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੈਸ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ

ਬਠਿੰਡਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬਠਿੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਟਕਸਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਰੁਪਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵੱਡੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੱਡੇਵਾਲ ਨੇ ਰੁਪਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀਤੇ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੈਸ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨ ਗਰਗ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਆਈਕਾਓਡ ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਲਮੇਲ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਭਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਲੋਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ, ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਅਤੇ ਹਰ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਛਵੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਿੰਦਰਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਇਹ ਅਹਿਮ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ

ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰੁਪਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੈਸ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਠਾਈਆਂ ਵੱਡੇ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿੰਦਰਾ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਜਿੰਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਰੁਪਿੰਦਰ ਬਿੰਦਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੱਡੇਵਾਲ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕੋਪਟਨ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨ ਗਰਗ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਉਹ ਇਸ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਗੇ, ਸਗੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਮੀਡੀਆ ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਬਿੰਦਰਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਲੋਕਹਿੱਤ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ।

ਸੀ.ਐਸ.ਆਰ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਤਹਿਤ ਅਰਿਹੰਤ ਸਪਿਨਿੰਗ ਮਿਲਜ਼ ਵੱਲੋਂ 15 ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਟਰਾਈ ਸਾਇਕਲਾਂ ਤਕਸੀਮ

ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਸੀ.ਐਸ.ਆਰ (ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮਾਜਿਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ) ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਤਹਿਤ ਅਰਿਹੰਤ ਸਪਿਨਿੰਗ ਮਿਲਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਲਕੋਟਲਾ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਤਾਰਾ ਤਾਰਾ ਕਾਨਵੇਂਟ ਸਕੂਲ ਮਾਲਕੋਟਲਾ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੱਜਣਮਾਜਰਾ ਨੇ 15 ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 10 ਲੱਖ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੇ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਟਰਾਈ ਸਾਇਕਲ ਵੰਡੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਗਰਵਾਲ, ਐਚ.ਆਰ.ਕੌਂਡ ਸੁਰਿੰਦਰ ਭਾਟੀਆ ਅਤੇ ਸੀ.ਐਸ.ਆਰ. ਮੁੱਖੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਪਤਵੰਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਦਿਆਂ

ਅਪਾਤਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵਰਗੇ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੈਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਦਲਾਅ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਟਰਾਈ ਸਾਇਕਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਅਰਿਹੰਤ ਸਪਿਨਿੰਗ ਮਿਲਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਝਾੜ ਸਾਹਿਬ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਵਿਜ਼ਿਟ

ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਸਥਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਫ਼ਾਰ ਵਿਮੇਨ, ਝਾੜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ, ਆਈ.ਕਿਊ.ਏ.ਸੀ. ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਡਾ. ਮਹੀਪਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਕਰਾਣੀਕਾਰ ਸੁਖਜੀਤ ਦੇ ਘਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਸੁਖਜੀਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਵੀ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਪੁੱਤਰੀ ਜਪਜੀ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਰਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਰਚਨਾ ਪਿਛਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਗਰ ਕੌਲਜ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਾਣੀਕਾਰ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬਣ ਰਹੀ 'ਸੁਖਜੀਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਮਰਾਲਾ ਨੇ ਕਰਾਣੀਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚਲੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲੇ। ਸੁਖਜੀਤ ਕਰਾਣੀਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਹਿੱਤ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੂਟ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਹਿੱਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੇ ਸੁਖਜੀਤ ਕਰਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਘਰ ਬਣੀ

ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੁਖਜੀਤ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਮੈਂ ਜਿਸ ਤੂੰ ਮੈਂ ਵੈਸਾ ਕਿਉਂ ਰੂੰ' ਤੇ 'ਅੰਤਰ' ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵਿਜ਼ਿਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਅੰਦਰ ਸਾਹਿਤ ਸਬੰਧੀ ਚੇਤਨਾ ਲਗਾਉਣ ਹਿੱਤ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ. ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸਕੱਤਰ ਵਿਦਿਆ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਠਬੱਧ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ ਘਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਏ. ਡੀ. ਜੀ. ਪੀ. ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮਰਾਜ ਸਿੰਘ ਉਮਰਾਨਗਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਦੁੱਖਨਿਵਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਏ। ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੁਠਿਣੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਚੱਢਾ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਏ ਦੇ ਕੇ

ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਮਰਾਨਗਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਬਣੀ ਰਹਿ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਯੁਸ਼ਮਾਨ ਅਰੋਗਿਆ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਅਚਨਚੇਤ ਦੌਰਾ

ਸਨੌਰ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਹਲਕਾ ਸਨੌਰ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਨ ਚ ਰੱਖਦੇ ਰੱਖਦੇ ਐੱਸ ਆਪ' ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵੈਰਾਪ੍ਰੀਤਿਕ ਕੋਟਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵੱਲੋਂ ਨਾਨਕਸਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਆਯੁਸ਼ਮਾਨ ਅਰੋਗਿਆ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਅਚਨਚੇਤ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੌਰਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਇਸ ਕੇਂਦਰ

ਦੇ ਦੋਰ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਣ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਦੋਰ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ

ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ-2025 ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਾਸ

ਸਰਵ-ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ

ਪਟਿਆਲਾ, 11 ਅਪ੍ਰੈਲ - ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਬਿਉਰੋ- ਰਾਜ ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ (ਐਸ.ਈ.ਐ.ਟੀ.), ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ 15 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ-2025 ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਜ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵੱਲੋਂ ਐੱਸ ਐਲਾਨ ਹੋਏ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚ 150 ਵਿੱਚ 120 ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਆਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ

ਤੱਕ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੀ. ਐਨ. ਖਾਲਸਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੜਕੀਆਂ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬੀ.ਐੱਡ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਐਮ.ਏ. (ਇਤਿਹਾਸ) ਵਿੱਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਯੂ.ਜੀ. (ਨੌਟ) ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨ 'ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ), ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਤੋਂ ਮਾਸਟਰ ਆਫ ਇਲਾਜ਼ (ਐਮ.ਫਿਲ.) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ ਆਫ ਇਲਾਜ਼ (ਪੀ-ਐਚ.ਡੀ.) ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਵੱਡੇਮੁੱਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਦੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਡਾ. ਖੋਖਰ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਬਾਰੇ 5 ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਕਿਤਾਬ ਛਪਾਈ ਅਧੀਨ ਹੈ।

